

Λαβὲ δὴ καὶ ἀνάγνωθι – iz zbirke grčkih tekstova za prvu godinu studija

Neven Jovanović

Odsjek za klasičnu filologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Već treću akademsku godinu studenti preddiplomskog studija grčkog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu put ovladavanja grčkim jezikom i razumijevanja antičke civilizacije počinju na neuobičajen način. Umjesto da obrađuju poglavlja školske gramatike, oni svakog tjedna pročitaju po četiri kratka odlomka izvornih grčkih tekstova različitih autora. Ovdje ću izložiti što nas je potaklo na ovu inovaciju i pokazati ogledno poglavlje *Čitanke za Grčku morfologiju 1*, priručnika po kojem sa studentima radimo od 2019.

Razlozi promjene – razumijevanje teksta kao cilj studiranja grčkog

Iskustvo nastavnika Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pokazalo je da novopridošli studenti grčkoga, čak i oni koji su u srednjoškolskom obrazovanju ostvarili odlične rezultate i „nastavljači” koji su grčki učili punih šest godina, na početku studija najviše problema imaju u susretu s izvornim tekstom. No, upravo je sposobnost razumijevanja i tumačenja starogrčkog teksta – na jezičnoj, društveno-kulturnoj i književnoj razini – vrlo važan ishod čitavog studija grčkog jezika i književnosti. I kurikulum nastavnog predmeta *Grčki jezik za osnovne škole i gimnazije*, donesen u siječnju 2019, višekratno ističe antički *tekst* kao polazišnu točku, a razumijevanje tog teksta kao temeljni cilj učenja, preporučujući da gramatika bude u funkciji teksta, a ne tekst u funkciji gramatike.¹

U želji da se već na početku studija nastavnici i studenti suoče s tim najvažnijim izazovom akademskog proučavanja grčke književnosti – s izazovom razumijevanja jezičnih umjetnina koje je tijekom dvanaest stoljeća stvarala kultura tijesno povezana s našom, ali od nje dramatično različita – odlučili smo studentima izvorne tekstove pokazati odmah, u većoj količini i u neizmijenjenom obliku.

¹ Kurikulum 2019; usp. npr. sljedeće tvrdnje: „polazišna je točka učenja uvijek tekst” (str. 5); „Temeljni je cilj učenja Grčkoga jezika razumijevanje teksta” (str. 7); „Gramatika je u funkciji teksta, a ne tekst u funkciji gramatike” (str. 15, 34, 35); „U učenju i poučavanju klasičnih jezika preporučuje se služenje širim spektrom materijala i izvora kao što su (...) tekstovi na izvornome jeziku” (str. 49).

Čitanka za Grčku morfologiju 1

Čitanka za Grčku morfologiju 1 donosi tako šezdeset kratkih, ali smisleno zaokruženih odlomaka od Herodota i Ezopa, Platona, Ksenofonta i Tukidida, Aristotela, Lizije, Izokrata i Demostena, pa do Lukijana, Plutarha, Polibija, Epikteta, Diodora Sicilskog, Marka Aurelija, Filostrata, Ahileja Tacija i Plotina (zastupljeno je ukupno 25 autora i 43 različita djela).² Izbor je raznolik i vremenski (Herodot je najraniji, Plotin najkasniji autor), i žanrovski (zastupljeni su historiografija i filozofska proza, govorništvo, pripovijesti i basne), i što se tiče današnjeg statusa djela; Herodot, Platon, Ksenofont, Aristotel, Demosten kanonski su autori koji se čitaju i u školama, dok su u hrvatskoj tradiciji nastave klasičnih jezika manje poznati Lizija i Izokrat, kao i općenito autori helenističkog i carskog razdoblja grčke književnosti.³

Odabranim su odlomcima dodane tri vrste komentara. U uvodu su predstavljeni autor i djelo. Nakon grčkog teksta slijede njegove rečenice raščlanjene i grafički složene tako da se istaknu sintaktičke i semantičke veze (posebno su označene konstrukcije genitiva apsolutnog i akuzativa, odnosno nominativa s infinitivom). Treći komentar donosi gramatička objašnjenja uz rečenice. Ona su trojaka. Za imenske riječi (član, imenice, pridjevi, zamjenice) donose se samo brojevi paragrafa koji upućuju na relevantne dijelove *Grčke gramatike* Augusta Musića i Nikole Majnarića, standardnoga školskog priručnika za opis grčkog jezika, te – ondje gdje opis Musića i Majnarića nije bio dostatan – na stariju, ali i dalje referentnu angloameričku gramatiku Herberta Weir Smytha, *A Greek Grammar for Colleges* (slobodno dostupnu putem interneta). Glagolski su oblici, međutim, identificirani vrlo detaljno; naveden je njihov rječnički oblik i opisane su sve gramatičke kategorije. Napokon, posebna je pozornost posvećena tumačenjima rečenične koordinacije (pomoću čestica), rekcije glagola te poimeničenja – pojavama koje su česte i bitne u grčkim tekstovima, ali su u gramatici Musića i Majnarića dobile malo mjesta.

Na paragrafe školske gramatike upućuje se zato što se, prema programu preddiplomskog studija grčkog, predmet *Grčka morfologija 1* bavi imenskim riječima starogrčkog jezika, te je među njegovim glavnim ciljevima „prepoznavanje i točna analiza svih morfoloških osobitosti unutar grčkog deklinacijskog sustava”. Od studenata zato očekujemo da samostalnim radom, višekratno zagledajući u gramatiku, usvoje

² Bratičević et al., 2019. Knjiga, objavljena u digitalnom izdanju, odobrena je u veljači 2021. kao sveučilišni priručnik Sveučilišta u Zagrebu, a slobodno je dostupna na stranicama FF Open Press – izdanja Filozofskog fakulteta u Zagrebu u otvorenom pristupu, na poveznici <https://openbooks.ffzg.unizg.hr/index.php/FFpress/catalog/book/55>.

³ Ovime Odsjek za klasičnu filologiju odstupa od vlastite nastavne tradicije; na prvoj su se godini donedavno ekstenzivno obrađivala samo dva teksta (Ksenofontova *Anabaza* i Platonova *Gozba*). Ovako ostvarenu raznovrsnost, i mogućnost povezivanja pročitano s uvodnim kolegijima iz povijesti književnosti (Grčka književnost arhajskoga i klasičnoga razdoblja, Grčka književnost helenističkoga i carskoga razdoblja), smatramo dodatnim vrijednostima *Čitanke*.

morfologiju imenskih riječi. S druge strane, komentar vodi studente kroz jezične pojave vezane uz morfologiju glagola i sintaksu, koje nisu glavni predmet kolegija. Od studenata očekujemo da, koristeći se čitankom, komentarom i uobičajenim referentnim pomagalima (gramatike, rječnici) na nastavnom satu budu sposobni tekst ispravno pročitati, pokazati da ga razumiju prevodeći ga na hrvatski te pokazati da prepoznaju i znaju morfološki opisati imenske oblike koje susreću. Čine to u vrlo žestokom ritmu; imaju četiri školska sata tjedno, po jedan tijekom četiri dana, te svaki tjedan tijekom semestra moraju prirediti po četiri teksta iz *Čitanke*.

Iskustva i perspektive

Mijenjajući pristup samom početku studija bili smo, kao nastavnici, itekako svjesni rizika. Najprije, moglo se očekivati da studenti naprosto neće moći razumjeti tekstove i da ih neće uspjeti obraditi, da će im odabrani odlomci biti preteški ili da jedan školski sat neće biti dovoljan za njihovu obradu. S druge strane, bilo je vjerojatno da će intenzivno bavljenje tekstovima ojačati razumijevanje, ali nauštrb ovladavanja gramatikom – da će studenti biti bolji u čitanju teksta nego u prepoznavanju i proizvodnji morfoloških oblika. Napokon, naš je pristup metodički neuobičajen, zato što studenti u istom tekstu susreću i pojave kojima se prema nastavnom planu bave i one kojima će se tek baviti, ali i zato što smo odustali od sustavnog pregleda gramatičkih sadržaja (koji više-manje prati školsku gramatiku).

Možda zbog sreće, možda zbog manjeg broja studenata (što omogućava intenzivan rad), prvi se rizik zasad nije ostvario; u tri godine primjene *Čitanke* svi su studenti do kraja semestra uspjeli ovladati vještinama potrebnim za samostalnu pripremu zadanih tekstova i njihovo razumijevanje; štoviše, moglo se pratiti kako sposobnost razumijevanja jača iz tjedna u tjedan. Druga se strepnja pokazala opravdanijom; „dekliniranje zadanih riječi” na kakvo smo navikli u školskoj nastavi (po starim kurikulumima) traži dodatan studentski angažman i dodatne vježbe tijekom nastave, mimo sadržaja predviđenih *Čitankom*. Jasno je da je ona i s metodičke strane nesustavna, da je umjesto na sustavnosti naglasak na ponavljanju, na plinijevskom *multum*. No, cilj zbog kojeg smo priredili *Čitanku* i promijenili način rada svakako je ostvaren: studenti su proveli prvi semestar u intenzivnom kontaktu s velikim brojem izvornih grčkih tekstova, susrećući se s različitim temama, žanrovima i stilovima, naslućujući tako bogatstvo područja koje su odabrali za studij.

Mogu li *Čitanke* i njezin pristup biti korisni nastavnicima Grčkog jezika u gimnaziji? Kao građa, svakako; dio autora i žanrova predstavljenih u *Čitanci* obuhvaćeni su važećim kurikulumom, a komentari će nastavnicima olakšati pripremu. Upućivanje na školsku gramatiku, koje funkcionira kao poticaj na samostalan rad, nije dio gimnazijske nastave i tu će zainteresirani nastavnici svakako morati nadopunjavati naš komentar. Možda je najveća nepoznanica kako bi učenici reagirali na „grafički komentar”, tekst koji je na stranici organiziran tako da sugerira rečenične odnose. U

svakom slučaju, svoj rad – i ogledno poglavlje, odlomak iz Lizijina *Govora u obranu invalida*, i čitavu *Čitanku* – nudimo zainteresiranim na provjeru, a pozdravit ćemo sve reakcije, dojmove i komentare.

Primjer: Lizija, *U obranu invalida*, 6, 2

O autoru

Lizija (Λυσίας, Atena, oko 440. – oko 378. g. pr. Kr.), govornik i pisac sudbenih govora (λογογράφος), autor preko dvjesto takvih djela – u antici mu ih je pripisivano 425 – od kojih je sačuvano 31. Sin bogatog trgovca i poduzetnika iz Sirakuze, govorničku karijeru počeo je tek nakon pada tridesetorice tirana, 403. g. pr. Kr.; govorom *Protiv Eratostena*, Κατὰ Ἐρατοσθένους, jedinim koji je sam održao, optužio je jednog od oligarha za smrt svojeg brata. Sastavljao govore za najraznolikije parnice, od ubojstva i izdaje do preljuba i pronevjere, tako da su njegova djela bogat izvor podataka o atenskoj povijesti, pravu i običajima. Spominje ga Platon u dijalozima. Jedan je od desetorice kanonskih atičkih govornika.

O tekstu

Atenski građanin koji bi bio radno nesposoban ili se ne bi mogao uzdržavati od svojeg rada dobivao je od države malu pripomoć; prema ovom govoru, jedan obol na dan (drugi navode iznos od dvaju ili pet obola). Takva bi naknada bila isplaćivana sve dok je tko ne bi osporio prigovorom da primatelj ima dovoljno snage ili sredstava, da nije dovoljno nesposoban za rad, da poznaje zanat kojim bi se mogao uzdržavati. Optuženik se branio pred nadležnim Vijećem pet stotina sudaca.

U ovom Lizijinu govoru optuženik kratko predstavlja sebe u povoljnom, a tužitelja u nepovoljnom svjetlu, i potom dokazuje da mu obitelj nema imovine, da je njegova invalidnost teška, da mu zanat nije dovoljno unosan za preživljavanje.

Kritičari su govor smatrali uzornim jer u njemu, bez obzira na svakodnevnost teme, ima „i plemenitosti i dostojanstva, i oštroumlja, i emocija, i delikatne ironije; ton je ozbiljan, ali ne pedantan; prisan, ali ne banalan; zabavan, ali ne lakrdijaški.”

Pročitajte naglas grčki tekst.

Lys. Ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου 6.2

Ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατὴρ κατέλιπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμαι τρέφων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ μοι οὐπω εἰσὶν οἱ με θεραπεύσουσι. τέχνην δὲ κέκτημαι βραχέα δυναμένην ὠφελεῖν, ἦν αὐτὸς μὲν ἦδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδεξόμενον δ' αὐτὴν οὐπω δύναμαι κτήσασθαι. πρόσδος δέ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταύτης, ἦν ἐὰν ἀφέλησθέ με, κινδυνεύσαιμ' ἂν ὑπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχῃ. μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ γε ἔστιν, ὧ βουλή, σῶσαί με δικαίως, ἀπολέσητε ἀδίκως· μηδὲ ἄ νωτέρω καὶ μᾶλλον ἐρρωμένω ὄντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γινόμενον ἀφέλησθε· μηδὲ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας

κακὸν ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεινοῦς ὄντας ἀγρίως ἀποδέξῃσθε· μηδ' ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακεκμένους ἀθυμῆσαι ποιήσητε. καὶ γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὦ βουλή, εἰ ὅτε μὲν ἀπλῆ μοι ἦν ἡ συμφορὰ, τότε μὲν φαινοίμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο, νῦν δ' ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα κακὰ προσγίγνεται μοι, τότε ἀφαιρεθείην.

Analiza i komentar

Ἐμοὶ γὰρ
ὁ μὲν πατήρ
κατέλιπεν
οὐδέν,
τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν
πέπαυμαι τρέφων
τρίτον ἔτος τουτί,
παῖδες δέ
μοι οὕτω εἰσὶν
οἳ με θεραπεύσουσι.

Ἐμοὶ § 205

γὰρ čestica najavljuje iznošenje dokaza prethodne tvrdnje: naime...

ὁ μὲν πατήρ..., τὴν δὲ μητέρα..., παῖδες δέ koordinacija s pomoću čestica μὲν... δέ... δέ...; § 148; § 127

κατέλιπεν καταλείπω ostaviti; 3. l. sg. ind. aor. akt.

οὐδέν § 224.2

τελευτήσασαν τελευτάω umrijeti; a. sg. ž. r. ptc. aor. akt.

πέπαυμαι παύω med. uz ptc. prez. drugog glagola (npr. τρέφων): prestati (uz infinitiv, npr. „prestati uzdržavati”); 1. l. sg. ind. perf. medpas.

τρέφων τρέφω uzdržavati; n. sg. m. r. ptc. prez. akt.; predikatni participi protegnut na subjekt uz glagole koji znače „prestajati” § 501.c

τρίτον § 223

ἔτος § 153; akuzativ protezanja u vremenu § 390

τουτί § 214.2

δέ μοι § 40

μοι § 205; posvojni dativ § 412.2

οὕτω εἰσὶν § 40

εἰσὶν ἔστιν τίτι imati što; 3. l. pl. ind. prez. akt.

οἳ με § 40

οἳ § 215; uvodi odnosnu rečenicu posljedičnog značenja s indikativom futura § 484

με § 205

θεραπεύσουσι θεραπεύω τινά brinuti se za koga; 3. l. pl. ind. fut. akt.

τέχνην δὲ
 κέκτημαι
 βραχεία δυναμένην ὠφελεῖν,
 ἦν
 αὐτὸς μὲν
 ἤδη
 χαλεπῶς
 ἐργάζομαι,
 τὸν διαδεξόμενον δ' αὐτήν
 οὕπω
 δύναμαι κτήσασθαι.

τέχνην § 90

δὲ čestica dé povezuje rečenicu s prethodnom: a...

κέκτημαι κτάομαι steći; 1. l. sg. ind. perf. medpas.

βραχεία § 167; srednji rod pridjeva u a. pl. kao prilog § 204.2: malo, neznatno

δυναμένην δύναμαι moći; a. sg. ž. r. ptc. prez. medpas.

ὠφελεῖν ὠφελέω pomoći, koristiti; inf. prez. akt.

ἦν § 215

αὐτὸς μὲν..., τὸν διαδεξόμενον δ'... § 207; koordinacija česticama μὲν... δὲ: ... a...;

διαδέχομαι preuzeti, naslijediti; a. sg. m. r. ptc. fut. med.

χαλεπῶς § 204

ἐργάζομαι ἐργάζομαι raditi; 1. l. sg. ind. prez. med.

δ' αὐτήν § 68

αὐτήν § 207

δύναμαι δύναμαι moći; 1. l. sg. ind. prez. med.

κτήσασθαι κτάομαι steći; inf. aor. medpas.

πρόσοδος δέ

μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη

 πλήν ταύτης,

 ἦν

 ἐὰν ἀφέλῃσθέ με,

 κινδυνεύσαιμ' ἂν

 ὑπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχη.

πρόσοδος § 82

δέ μοι § 40

δέ čestica dé povezuje rečenicu s prethodnom: a...

μοι § 205; posvojni dativ § 412.2

οὐκ ἔστιν ἔστιν τινί τι imati što; 3. l. sg. ind. prez. akt.

ἄλλη § 212.a; imenski predikat sa zamjenicom kao predikatnim imenom Smyth 910

πλήν ταύτης § 417; § 213.2

ἦν § 215

ἐὰν ἀφέλησθέ..., κινδυνεύσαιμ' ἂν inačica eventualne (futureske) pogodbene rečenice

ἀφέλησθέ με § 40

ἀφέλησθέ ἀφαιρέω oduzeti; 2. l. pl. konj. aor. med.

με § 205

κινδυνεύσαιμ' ἂν § 68; κινδυνεύω biti u opasnosti; 1. l. sg. opt. aor. akt.; potencijal sadašnji § 464.2

ὑπὸ τῆ... τύχη § 437; § 90

δυσχερεστάτη § 197

γενέσθαι γίγνομαι ὑπὸ τινι postati izložen čemu, zapasti u što; inf. aor. med.

μὴ τοίνυν,

ἐπειδὴ γε ἔστιν,

ὦ βουλή,

σώσαί με δικάως,

ἀπολέσητε ἀδίκως·

μηδὲ

ἅ νεωτέρω καὶ μᾶλλον ἐρωμένω ὄντι

ἔδοτε,

πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γιγνόμενον

ἀφέλησθε·

μηδὲ

πρότερον

καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν

ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι

νυνὶ

διὰ τοῦτον

τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεινοὺς ὄντας

ἀγρίως ἀποδέξησθε·

μηδ'

ἐμὲ

τολμήσαντες ἀδικῆσαι

καὶ τοὺς ἄλλους

τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους

ἀθυμῆσαι ποιήσητε.

μη... ἀπολέσητε ἀπόλλυμι upropastiti; 2. l. pl. konj. aor. akt.; prohibitivni konjunktiv § 463.3

ἐπειδή γε ἔστιν § 40

γε čestica izražava limitativnost; govornika zanima isključivo ono što je izraženo zavisnom rečenicom, bez obzira na ostale mogućnosti (slično hrvatskom „barem”)

ἔστιν εἰμί biti; paroksitona ἔστιν znači „moguće je” (= ἔξεστιν); 3. l. sg. ind. prez. akt.; § 204

ὦ βουλή § 90

σῶσαί με § 40

σῶσαί σφίζω spašavati; inf. aor. akt.

με § 205

ἀδίκως § 204

μη... μηδὲ... μηδὲ... μηδ’... koordinacija negacijama (s konjunktivom): nemojte... i nemojte... i nemojte... i nemojte...

ἄ § 215; uvodi odnosnu rečenicu § 481

νεωτέρω § 197

μᾶλλον ἐρρωμένω ὄντι § 204.3; ῥώννυμι pas. biti u snazi; d. sg. m. r. ptc. perf. medpas.; εἰμί biti; d. sg. m. r. ptc. prez. akt.

ἔδοτε δίδωμι dati; 2. l. pl. ind. aor. akt.

πρεσβύτερον... ἀσθενέστερον § 197

γιγνόμενον sc. με; γίγνομαι postajati; a. sg. m. r. ptc. prez. medpas.

ἀφέλησθε ἀφαιρέω med. τινά τι oduzeti komu što; 2. l. pl. konj. aor. med.

περί τοὺς... ἔχοντας § 433; ἔχω imati; a. pl. m. r. ptc. prez. akt.; poimeničenje članom § 373

οὐδὲν... κακὸν § 224.2; § 103

εἶναι εἰμί biti; inf. prez. akt.

ἐλεημονέστατοι § 197; imenski predikat s pridjevom kao predikatnim imenom Smyth 910; N+I

δοκοῦντες δοκέω činiti se, vrijediti za što, biti na glasu; n. pl. m. r. ptc. prez. akt.

διὰ τοῦτον zbog njega, na njegov poticaj; § 428; § 213.2

τοὺς... ἐλεινοὺς ὄντας § 373; § 103; εἰμί biti; a. pl. m. r. ptc. prez. akt.

τοῖς ἐχθροῖς § 373; § 103; individualni član često zastupa posvojnu zamjenicu § 370.1.1

ἀγρίως § 204

μηδὲ... ἀποδέξῃσθε ἀποδέχομαι prihvatiti, primiti; 2. l. pl. konj. aor. med.; prohibitivni konjunktiv § 463.3

μηδ’ ἐμὲ § 68

ἐμὲ § 205

τολήσαντες τολμάω *usuđivati se*; n. pl. m. r. ptc. aor. akt.

ἀδικῆσαι ἀδικέω τινά *nanositi nepravdu komu*; inf. aor. akt.

τοὺς ἄλλους τοὺς... διακειμένους *poimeničenje članom § 373; § 212.a; διακείμαι*
+ *prilog: biti u (kojem) stanju*; a. pl. m. r. ptc. prez. medpas.

ὁμοίως § 204

ἐμοὶ § 205

ἀθυμῆσαι ἀθυμέω *biti očajan*; inf. aor. akt.

μηδ'... ποιήσητε ποιέω + infinitiv: *natjerati koga da...; 2. l. pl. konj. aor. akt.;*
prohibitivni konjunktiv § 463.3

καὶ γὰρ

ἂν ἄτοπον εἶη,

ὦ βουλή,

εἰ

ὄτε μὲν

ἀπλή μοι ἦν

ἢ συμφορά,

τότε μὲν

φαινοίμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο,

νῦν δ'

ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα κακὰ

προσγίγνεται μοι,

τότε

ἀφαιρεθείην.

καὶ γὰρ kombinacija čestica služi za objašnjavanje i naglašavanje: čak...

ἂν... εἶη... εἰ... φαινοίμην... ἀφαιρεθείην pogodbeno potencijalna rečenica; moguće
je da se vrši i posljedica

εἶη εἰμί *biti*; 3. l. sg. opt. prez. akt.

ἄτοπον § 106; imenski predikat s pridjevom kao predikatnim imenom Smyth 910

ὦ βουλή § 90

φαινοίμην... ἀφαιρεθείην φαίνω pas. + ptc. pokazati se da; 1. l. sg. opt. prez.
medpas.; ἀφαιρέω oduzeti; 1. l. sg. opt. aor. pas.

ὄτε μὲν... τότε μὲν... νῦν δ'... veznik ὄτε uvodi vremensku rečenicu § 487; udvajanje
μὲν u koordinaciji μὲν... δέ...: sadržaj prvog dijela antiteze odviše je složen da bi
„stao” u jednu surečenicu

ἀπλή § 107; imenski predikat s pridjevom kao predikatnim imenom Smyth 910

ἀπλή μοι § 40

μοι § 205

ἦν εἰμί *biti*; 3. l. sg. impf. akt.

ἡ συμφορά § 90

λαμβάνων λαμβάνω uzimati; n. sg. m. r. ptc. prez. akt.; dopuna uz φαινοίμην, predikatni particip protegnut na subjekt § 501.b

τὸ ἀργύριον τοῦτο] § 82; § 213.2

νῦν δ' ἐπειδή... τότε... § 68; koordinacija vremenskog veznika i priloga

γῆρας § 159

νόσοι § 82

τὰ... κακὰ § 373; § 103

τούτοις § 213.2

ἐπόμενα ἔπομαι τινι slijediti što ili koga; n. pl. s. r. ptc. prez. med.

προσγίγνεται μοι § 40

προσγίγνεται προσγίγνομαι τινι dogoditi se komu; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

μοι § 205

Literatura

Bratičević, Irena i Nina Čengić, Neven Jovanović, Vlado Rezar, Petra Šoštarić, Ninoslav Zubović. 2019. *Čitanka za Grčku morfologiju 1*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, FF press.

Musić, August i Nikola Majnarić. *Gramatika grčkoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

s. n. 2019. *Kurikulum nastavnog predmeta Grčki jezik za osnovne škole i gimnazije*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

Smyth, Herbert Weir. *A Greek Grammar for Colleges*. Perseus Digital Library. Pristupljeno 23. prosinca 2018. na adresi <http://www.perseus.tufts.edu>